

A NEMZETI ÁLMOK ÖRÖK ÜNNEPÉRE

IRTA: BÁCSKAI

Még kanadai életünk hőzivatáros, csatások télutói hangulatában is mint valami szivet marcangoló ábránd zsong fel bennünk a magyar történelemnek egyik legnagyobb, legősztibben megnyilatkozó fordulópontja: 1848 március 15. Ezen a napon még a legészakibb, legridegebb kanadai kunyhóban is gyorsabban ver a magyar ember szive s még azok is, akik egész nap nehéz munkával vannak elfoglalva: az esti pítaszónál nem feledkeznek meg a régmúlt nagy idők óriásairól, a veszedelmekben legelől vágató vezérekről, a vörössipkás gyerekhősökről és a villával-kaszával ármádszát megfutató felszabadított magyar népről.

Mert nagy emberek éltek negyvennyolcban. Legalábbis a magyar história földjén, amelyet — sajnos azóta is — oly sok fájdalom, szenvedés, vér és kiábrándulás avatott a világ bármely tájára vetett magyarok szent hazájává. Mert azért — valljuk csak be mindnyájan: ha még oly megcsontosodott avult maradiság, sőt talán a korunkat meghaladó és éppen ezért a megvalósíthatatlan, ködös délibábok uszályhordozóinak képzelniük is magunkat — a szívünk legelrejtettebb mélyén ott él folytonos lánggal az az örök nemzeti nekilendülés, amely a kuruc és negyvennyolcas idők halhatatlanjait őrzi feltartóztatlan erővel a magyar szabadság hajnala felé.

Nekilendülés, amely a nemzeti hagyományok rozmaringillatu, leheletszerű finomságával tör elő a magyar nép romlatlan lelkéből, hogy éles elmék és szívós acélkarok elnyomásra és kizsákmányolásra épített világokat emberibbé formáljanak, a szilvekből önkénytelenül feldübörgő márciusi ünnep lelkesedése nyomán. 1848 március 15-ike azért marad örök ünnepe a magyar nemzeti álmoknak, mert az egész magyarság rég megérdemelt, egyetemes vágyait és eltiporhatatlan élniakarását dobantotta meg a Duna völgyében olyan tiszta, becsület szándékkal és olyan soha nem látott tüzes lelkesedéssel, hogy a félvilág megregett bele.

Március 15. -ike nem a szalmaláng-hazafiaság ünnepe, hanem a kitartó munkára sarkaló lelkesedése. Nem is a maradiak falrafestett ördöge, hanem a történelmi fejlődés elsőrangú követelménye — de legkevésbé a vér és erőszak égbekiáltó rémuralmainak előfutárja. A negyvennyolcas szabadságharc a magyar nép nemzeti eszményekért lelkesülő szívéből fakadt, amelyben sohasem volt és nem is lesz talaja a másik ember kizsákmányolásának kilehelt életén vigyorgó és ebek harmincadjára vetett vagyonán megpörhosodó csöcselék szabadságot ígérő hamis terrorvilágának.

Lehet, hogy akadnak majd megtévedettek, akik a hangzatos szólamoknak bedőlve ezuttal ismét félremagyarázzák márciusi idusának jelentőségét, sőt lesz merszük Petőfi „Egy gondolat bánt engemet” című örkértékű költeményének értelmét kiforgatva a „vörös” zászlókra és a „világ”-szabadságra helyezni a hangsúlyt, hogy ennek a felséges magyar ünnepnek kimondottan háromszínű nemzeti jellegét nemzetközi rongyokba burkolják. Ez — ha még oly szomorú jelenség is — a dolgok lényegét kutatva egyrészt érthető, hiszen sokan vannak olyanok ma, akik komoly, becsületes munka helyett zavarcsinálásból

egymásrausztatásból akarnak megélni éppen azoknak a nehezen megkeresett pénzéből, akiknek állítólag az érdekében — főleg szájjal — „sikraszállnak”.

De ha még ma, Magyarország keresztrefeszítésének immár tizedik töviskoszorús esztendeje után is akadnának lelkiismeretlen emberek, akik a nemzeti álmok örök ünnepén rozoga egyéni malmuk javára szeretnék hajtani a közvélemény folyójának zavaros mellékárait: mindez — még ha tényleg megtörténne is — ne ejtsen kétségbe senkit. Lehetnek közöttünk elkeseredésből lázongók, sorscsapások alatt megszedült fanatikusok, sőt megatalkodott gonosztevők is — a magyar nép lelkét nem kell féltetni. Tiszta az, mint az alabástrom és makulátlan, mint a ma esett hó, amelynek nem árt a félrevezetés sátni szájkaszkodása, amelyet nem csüggeszt a nyomoruság tengerenyi szenvedése, sőt még a legsötétebb történelmi korszakokat is meghazudtoló trianoni pokol sem törheti meg: a magyar nép lilomos lelkét kemény acéllá edzették a századok.

És ez a magyar lélek, amely a többj népfajok módjára valamikor világrejtett lovasveszedelméknél zuhogott Európa nyakába; de amely ezer esztendő történelmi alapot tudott építeni millió veszély között éppen azon a területen, ahol sem gótok, sem avarok, sem szlávok, sőt még a verhetetlen rómaiak sem tudtak megállapodni; az a magyar lélek, amely évszázados török-tatár dúlások Mohácsból mindig életre támadt, hogy a Rákócziak és Kossuthok lángszavára megpróbálja szétörni utolsó rabláncait: az a magyar lélek nem vesztet el kaján emberkufárok csapás utvesztőiben és egy csodás márciusi reggelen elnyomhatatlan erővel ismét újraéled, hogy a második ezredév csalfa sirsósának halálveretékese hatalmi alkonyán lemossa a trianoni gyalázatot.

A BÉKEREVIZIO UTJA

IRTA: BERZEVICZY ALBERT,

a Magyar tudományos Akadémia elnöke

A revízió gondolata a negyvennyolcas szabadságmozgalmat 81. -ik évfordulóján már teljes pompájában bontakozik ki. Joggal elmondhatjuk, hogy a trianoni bélyót a magyar nép és a polgárság szervezeti lajzák, oldozgatják, bontogatják. Tíz kinszenvedesteljes esztendő érlelte a vágyat, mely most tetet őt, kinszendült a magyar nép ösrebebl, mint a Petőfi földet-rázó vihára, melynek támasztóiról megénekelte, hogy „Európa homlokán tomboltak” a nemzeti feláadás szent eszményeiért.

A lefolyt évtized bebizonyította, hogy a trianoni békeszerződés hibáin apró helyesbítésekkel segíteni nem lehet. Itt alapos revízióra van szükség és ha mi nem merjük ezt hangoztatni, a tények fogják fülükbe kijáratni

azoknak, akiknek ezt hallani bizonyára nem kellemes, de akiknek lelkiismeretét, ha egyszer fölébredt, a mi hallgatásunk sem nyugtathatná meg. Különben is a békeszerződések szentegének és érinthetenségének tana rég megdőlt; megdőntötték maguk a szerződések alkotói, amennyiben nemcsak, hogy a sévres szerződés hatályon kívül helyezése volt a könnyű lenek hozzájárulni, hanem sokszorosan átyukasztották a többieket is. Ugy szólván csak azokat a rendelkezéseket hajtották igazán végre, amelyek az ő hatalmukat növelték, azokat, amelyek a szerződések a legyőzöttekre nézve enyhíteni voltak hivatva, egytől-egyig figyelmen kívül hagyták és hagyják. Hol van Ruszinszko autonómiaja,

hol van az általános lefegyverzés? Hol van a más állampolgárságot vállalók ingatlan birtokának jogvédelme és általában a kisebbségeknek biztosított oltalom? Ezt mind lábbal tapodták, nekünk ne legyen szabad a békeszerződések ellen agítálnunk, mikor nekik szabad azokat lépésnyomon megsérteni?

Manapság csak úgy, mint 1914-ben pénzügyi viszontagságtól terhes a világ. Amerika trószái és Európa pénzügyi hatalmasjai képtelenek eltakarni a gazdasági hőmérőt, melynek higanyszlopa a bizonytalanság vi-tustáncát járja. A népek izzadva fázna a badarul szerkesztett békeszerződések viszontagságos időjárásában. A világ nemzetel-nek meg kell barátkozniok azzal az eszmével Európában ép úgy, mint Amerikában, hogy a magyar revízió Európa tartós béké-jének leghatékonyabb biztosíté-ka. Politikai és diplomáciai vezé-tekők ideig-óráig eltakarhatják mesterséges szinfalakkal az ele-ven erővel lüktető drámát, a néptömegek azonban megérzik, hogy jobb nekik, ha a trianoni Magyarország helyett, régi geog-ráfiai egységében élhet egy nem-zeti életre érdemes és egy gaz-dasági fejlődésre képes össze-ség.

Igérték a nemzetiségek felza-badulását és kielégítését s ma Európaszerte sokkal nagyobb az elnyomatás és sokkal nagyobb a kisebbségek elégedetlensége, mint volt a háború előtt.

Az új nemzeti államok ép oly keverték nemzetiségi szempont-ból, mint Ausztria-Magyarország volt. Egyfelől a szerb-horvát-szlovén, másfelől a csehszlovák nemzeti egység merő illúziók-nak, humbugnak bizonyult. Ju-goszláviában már csak a kato-nai diktatura tartja össze az ál-lamat, sem Erdély Romániába, sem Szlovenszko és Ruszinszko Csehországba nem olvadt bele a valóságban. A szertelenül meg-nagyobbított „utódállamok” bel-sőleg oly bizonytalan alapokon állanak, hogy az európai és a merikai pénzpiac bizalmatlanul elzárkózik előlük.

A békeszerződések revíziójá-nak kérdését többé elnyomni nem lehet, az ma már elsősorban a Duna medence, de elmondhat-juk, egész Középeurópa és Ke-leleteurópa sorsának és mindenek fölött a béke biztonságának kér-dése.

A gyakorlati megvalósításra nézve ösztintén megvallhatjuk, hogy sem a Nemzetek Szövetsége, sem az érdekeltebb államok egymással való közvetlen tárgya-lásától nem várhatunk üdvös megoldást. A revíziót csak egy európai konferencia valósíthat-ja meg. Ha egyszer Olaszország mely már most is — legalább a trianoni kérdést illetőleg — a revízió álláspontjára helyezkedett megegyezik Németországgal, amelynek lehetetlen a revíziót nem akarnia és Angolországgal, ahol a küszöbön álló választá-sok minden valószínűség szer-int a békeszerződésekben való cső-könyös ragaszkodástól való el-távolodást fogják eredményezni továbbá ha a semleges államok is melléjük állanak — amiben alig lehet kételkednünk — akkor Franciaország semmiesetre sem maradhat távol a maga ugyanis túlságosan elkényeztetett védelme kedvéért egy európai konferenciától, amelynek össze-hívását az északamerikai Egye-sült Államok is akarják. Ez a konferencia lesz hivatva a béke szerződések által teremtetett tart-hatatlan állapotok orvoslásának módját megtalálni. Egy ily kon-ferencia megegyezését, amely-hez Amerika is hozzájárul, azu-tán könnyű lesz a Nemzetek Sző-vetsége által is elismertetni.

HALÁLOS ROBBANÁSOK A BALKANON

Allg néhány napra a szófiai lö-porraktár felrobbanásától, melynek sokan estek áldozatul, Románia fővá-rosból, Bukarestből is szerencsétlen-ség hírt hoztak a kábeltáviratok.

Március 8. -án eddig még kiderítet len okból felrobbant a Romana-Ameri-can Oil Company Moreni közelében levő olajtelepének kázanája és tíz em-ber, köztük egy angol mérnök életét nyomban kioltotta.

KONDOROSI CSÁRDA MELLETT

IRTA: MARÓTHY JENŐ

Ez se csárda, csak kávéház. Nem is párisi „csak” budapesti. Hanem a cigány, az hamisíthatatlan benne. Valamikor Selme cen huzta az akadémia bucsuzó valétáinak. Azóta se felejtette el, hogy a nóta nem vásári guba, amit akárcik magára kap-hat, hanem édes akáccilant, amit virágfakadás idején töves-győ-keres szálják szívnak fel az a-nyaföldből, hogy megmámoro-sodjon tőle, akinek szive van hozzá.

A magyar nótát meg kell ér-teni. Selme táján bizony meg-értették. De hogy is ne értették volna, mikor itt a környék el-szört falvaiban: Berencsen, An-talban, fel-felhangzott még a „Pocskai győcska” szláv melódia-ja. Felhangzott, felhangzott, de mikor aztán az öreg Balogh La-ei is igazított egyet a nyirettü-jén, akkor egyszeriben elkotró-dott a világ négy szélé felé min-den idegen bokron nőtt muzsík-ája az emberi népcsaládnak, a tótok pedig beálltak a Jakodal-mas ház ablakaiba s csak a szem-ekkel kérdezték egymástól hogy ugyan hol lakik az az Is-ten, amelyik ilyen nótákra tanít-ja a katonáit, mert szó, ami szó, de egyedül csak annak érdemes szolgálni.

Hát ez régen volt. Majdnem olyan régen, mint a születő ma-gyar bánat. De azért közel van. Olyan közel, hogy nem kell hoz-zá más, csak egy kinyújtott gyer-meki kéz. Mert ilyen a magyar nóta. Egyszer alászakadó he-

gyekkel temeti be egyetlen álmu-kat, másokr tüzelő ajkunk kö-zelségébe hozza egész emberfe-letti szépségét... Nincs utja, nincs földje, nincs határa, mert végtelen, határtalan és minden-ható, mint maga az élet!

Tud ez a cigány muzsikálni! Fia lehet vagy unokája az ö-reg Lacinak. Arca teste se út el éppen tőle, de mit számít az a cigánynál, mikor az igazi cigány csak nótára hasonlít az ap-jára. A nóta szül őket s ők azt származtatják tovább, abban ne mesednek vagy attól fájzanak el száraz esztendőkből, — s aml-lyen dicsőség az egyik olyan szé-gyen a másik, csak nem beszél róla senki.

Ennek a cigánynak nem kell szégyenkeznie. Nézni se utolsó, mint hozza világra az ezerszer elsirt, elmu-zsikált vagy — elfelejtett nótá-kát.

Álla alá szorítja hegedűjét. Hallgat, mint a pusztá. Azután egyszerre kitör a bandából. Zu-gó zengő szárnyakkal repül kö-rül a báránnyelűs eget. Iszik a napfényből, megfürösztöi lelkét a kéklő tengerben, majd mint ej-tett kő csap le a fűszálak végté-len birodalmára. Most a termé-szet is megszólal. Halk, ütemes kakukkszóval a kontra, — köny-nyű, játékos barázdabillegető módján a cimbalom, közelgő sze-lek hangján a klarinét s távoli dörgés morajával a bőgő. Meg-várják, magukhoz ölelik a visz-zatérő primet, azután vele e-gyütt söpörnek végig a pusztán, mely most nagyobb, titkosabb, felségesebb, mint napkelet mese-birodalma.

Valahogy minden megváltozik a kávéház lámpafényes csarno-kában.

Az asztalok körül óriások ül-nek, akik összehuzott homlok-al néznek farkaszemet a vég-zettel. Az asszonyok: mosolygó szírenek, de mosolygásuk mö-gött valami kegyetlen kénysze-rűség lappang. Az ajtón belépő Sóváry Tamás olyan, mint a mo-hácsi mezőről elővágató Bátho-ry nádor. Még a bajusza, ez a zuzmarától lepett loboncos uri bajusz is úgy fest, mintha vala-mikor Báthory viselte volna.

Kellemesen ejtett macska lép-tekkel közeledik felém. Biceg, de alig észrevehetően. Báthory is bicegett. Igaz, hogy sánta volt s megvölt a joga hozzá. Tamás eleganciából biceg. Nos, az ele-gancia vitatható fogalom. Van-nak, akik baktatnak, kaszálnak vagy éppen csoszognak a kedvé-ért. Mért ne lehetnének olya-nok is, akik — sántítanak a tisz-teletére.

Felém jön s megáll az aszta-lom mellett. Persze. Hiszen én most azért filók itt, hogy néhány Pestre ve-tődött osztálytársammal talál-kozzam.

— Szervusz! — intek Tamás-nak.

— Szervusz! — mondja ő is, — őh, de mennyivel több kellem-el. A szervusz már nem is szer-vusz az ajkai között, hanem egy lágy, fogatlan „szévsz” R-nélkül, nyujtott é-vel, mely utó-binak az orr módosító labirintja kölcsönöz hamisítatlan zenge-tet.

— De kényes legény lettél, Tamás!

— Nem én. Csak atmoszf-érák szerint osztályozom a leve-gőt körül. Ebben a kávéházban például már eleget voltam. Azu-tán az a pufók ur is nagyon né-kezet bennünket az ajtóból. A-lighanem ide készül. Pedig az ilyen arcokat jobban szeretem messziről nézni.

— Maradj csak, barátom! Az a pufók ur Halmay Ábris. Kis-sé meghízott a tizéves találkozó-óta. De csak az arca. Az se any nyira a jóléttől, mint inkább a jókedvtől. Ő most is olyan de-rék, kedélyes fickó, mint tizen-négy év előtt a gimnáziumban.

— Hohó! — kiálja az ajtóban harsány hangon Halmay Ábris. — Ott vannak! Annál a sark asztalnál! — Szervuszok, gyere-kek!

— Szervuszok, fiuk! Hát csak kettesben, kettesben, mint a költöző gólya? — No pajtás, te nem sokat változtál négy év alatt. Hanem már te, komám, Sóváry Tamás, te szakasztott o-lyan vagy, mint légy a bajusz-pedróben. Hja nem is csoda! A-ki kétezer holdat vesz feleségül, az maga is ujjászületik, mint vedlész után a sikló!

Ezt már igazán olyan hangon mondta Ábris, hogy csak az nem hallja meg, akinek ágyut sütöt-tek el a füle mellett.

Sóváry Tamás dermedt pillan-tást vet erre a „szörnyetegre”. Mit széles arcán kívül még szé-lesebb tenyerekkal látott el a gondviselés s rajtuk mindjárt ö-töseivel nevelt olyan ujjakat, hogy vastagságukkal csak rö-vidségi versenyezhetik.

— Hát te mivel foglalkozol mostanában, te Ábris?

— Azzal fiam, amivel a töb-bi tisztviselő: — dolgozom és szídom a szerencsém.

— De a szabad idődben.

— A szabad időmben azon té-pelődöm, hogy miképp lehetne ki-vern a cseheket.

— Aztán milyen a sorod?

— Mint a kollégáimé. Vagy eszem, vagy ruházodom, vagy szórakozom. Mert egyszerre mind a háromra nem telik. Nem utolsó multság ez, ha család is van hozzá. Mi például január-ban ettünk, februárban szóra-kozzunk, márciusban pedig szer-tenéknk beruházkodni.

— Hány gyereked van

— Eddig hármat engedélye-zett a Rendeleti Közlöny.

— Hát a többi?

— A többi várja, hogy feleml-jék a családi pótlékot.

— Bolond vagy, Ábris.

— Bolond, aki fejfel megy a falnak.

— De a jókedvedet nem ron-totta el semmi.

— Ne is rontsa, mert külön-ben, mivel pótolnám ki elsején a hiányzó pengőket.

Sóváry Tamás menekvő moz-dulatot tesz, de megfogom a kar-ját.

— Ne siess, Tamás! Még csak hárman vagyunk.

Az ajtó felől azonban közele-dik már a találkozó negyedik résztvevője is. — Uramisten! Hiszen ez... Bokody Gábor.

Lilába játszó, horpadozott ke-mény kalap, hamuszürke gallér védő, gyűrött télikabát, mely e-lől-hátul tökéletesen egyforma, borostás áll, feketén lobogó sze-mek. Csakugyan ő: az egykor síma, elegáns Bokody Gábor.